

8. Archeologie en cultuurhistorie

Het plangebied van Leidsche Rijn Centrum kent een bewoningsgeschiedenis die meer dan 2000 jaar in de tijd teruggaat. Op de stroomrug van de Rijn zijn nederzettingen uit de IJzertijd (800-12 vChr), Romeinse tijd (12 VChr.-450 na Chr.), vroege Middeleeuwen (450-1000 na Chr.) en late Middeleeuwen (1000-1500 na Chr.) teruggevonden. Naast dit onder de grond verscholen bodemarchief kent het plangebied ook zichtbare cultuurhistorische elementen zoals wegen, waterlopen en monumentale boerderijen. Een deel van deze waardevolle elementen speelt bij het ontwerp van Leidsche Rijn Centrum een belangrijke rol.

8.1 Archeologie

In de Cultuur Historische Effect Rapportage (CHER) Leidsche Rijn en in het Masterplan Leidsche Rijn uit 1995 is de keuze gemaakt dat 13 belangrijke archeologische terreinen worden bewaard en ingepast. In Leidsche Rijn Centrum is geen van deze terreinen aanwezig. Wel is er een aantal archeologische vindplaatsen in Leidsche Rijn Centrum gelegen. Gezien de grote maaiveldverschillen en de stedenbouwkundige verkaveling is het niet mogelijk archeologische resten 'in situ' te bewaren, alle terreinen zullen dan ook in de komende jaren worden opgegraven en gearcheveerd door de sectie Cultuurhistorie van de gemeente Utrecht. Het gaat hierbij om de volgende terreinen:

Vroeg Romeinse tijd onder de sportvelden langs de Hogeweide

Bij de opgraving aan beide zijden van de Hogeweide is een belangrijke nederzetting uit de vroeg Romeinse tijd aangetroffen (10-40 na Chr.). Een groot deel van deze vindplaats ligt nog onder de sportvelden langs de Hogeweide en zal worden opgegraven. Bij de opgraving in 2003 is een riviergeul vol met afval aangetroffen die langs de Hogeweide richting het zuiden loopt. Deze geul zal ook volledig moeten worden opgegraven en gearcheveerd. Voor de opgraving van zowel de nederzetting als de geul is tussen de vier en zes maanden nodig.

Vroege Middeleeuwen

Ten zuiden van de Romeinse Rijn is een deel van een nederzetting uit de vijfde tot en met de zevende eeuw aangetroffen. Een deel van deze vindplaats ligt vermoedelijk onder en ten zuiden van de sportvelden langs de Hogeweide. In de planning dient rekening gehouden te worden met een opgraving die tussen de één en drie maanden zal duren.

Late Middeleeuwen langs de Hogeweide

Diverse archeologische onderzoeken hebben aangetoond dat direct ten westen van de Hogeweide een langgerekt lint van bewoning uit de twaalfde tot en met de twintigste eeuw ligt. Langs de gehele Hogeweide moet rekening worden gehouden met een breedte van deze vindplaats van ongeveer 70 meter vanuit de westelijke berm van de Hogeweide. De opgraving van deze vindplaats zal tussen de vijf en zeven maanden duren.

Late Middeleeuwen op een kruispunt

Boerderij Coehoorn ligt op het kruispunt van de Huppeldijk, Hogeweide en Vleutense wetering. De huidige boerderij dateert uit 1916 maar op oudere kaarten staat op deze plek al een boerderij getekend. Gezien de ouderdom en het belang van het kruispunt is de kans groot dat onder en rond de huidige boerderij de resten van veel oudere voorgangers ligt. Direct na de sloop van deze boerderij zal dan ook archeologisch onderzoek volgen.

HOFSTEDE TER WEIDE

BOERDERIJ ROOD NOOT

8.2 Cultuurhistorie

(Water)wegen

In het plangebied Leidsche Rijn Centrum liggen diverse belangrijke wegen en waterlopen zoals de Vleutense wetering, een van oorsprong twaalfde eeuws kanaal en de Hogeweide, een laat middeleeuwse weg. Boerderij Coehoorn ligt op het kruispunt van de Huppeldijk (richting het noorden), Hogeweide (richting het zuiden) en de Vleutense wetering van oost naar west. Direct ten westen van het plangebied ligt de oprijlaan van kasteel de Grauwaart. Alhoewel de oprijlaan buiten het plangebied valt, sluit de stedenbouwkundige structuur van Leidsche Rijn Centrum aan op deze lijn en zorgt de oprijlaan voor een groene verbinding tussen NS-station Leidsche Rijn Centrum en Parkwijk. Gezien de omvang van de ingrepen ten behoeve van de spoorverdubbeling en de overkapping en verlegging van de A2 waardoor een compleet nieuw landschap enige meters boven het oude komt, is het bijzonder moeilijk de verschillende (water)wegen in te passen. Grote delen van de bestaande lijnen zullen dan ook volledig onder het nieuwe stadslandschap verdwijnen. Ondanks de omvang van de nieuwe plannen zal één van de oudste lijnen, de Vleutense wetering, van het Amsterdam Rijnkanaal tot boerderij Rood Noot gehandhaafd kunnen blijven.

Boerderijen

Het plangebied kent twee wettelijk beschermde boerderijcomplexen.

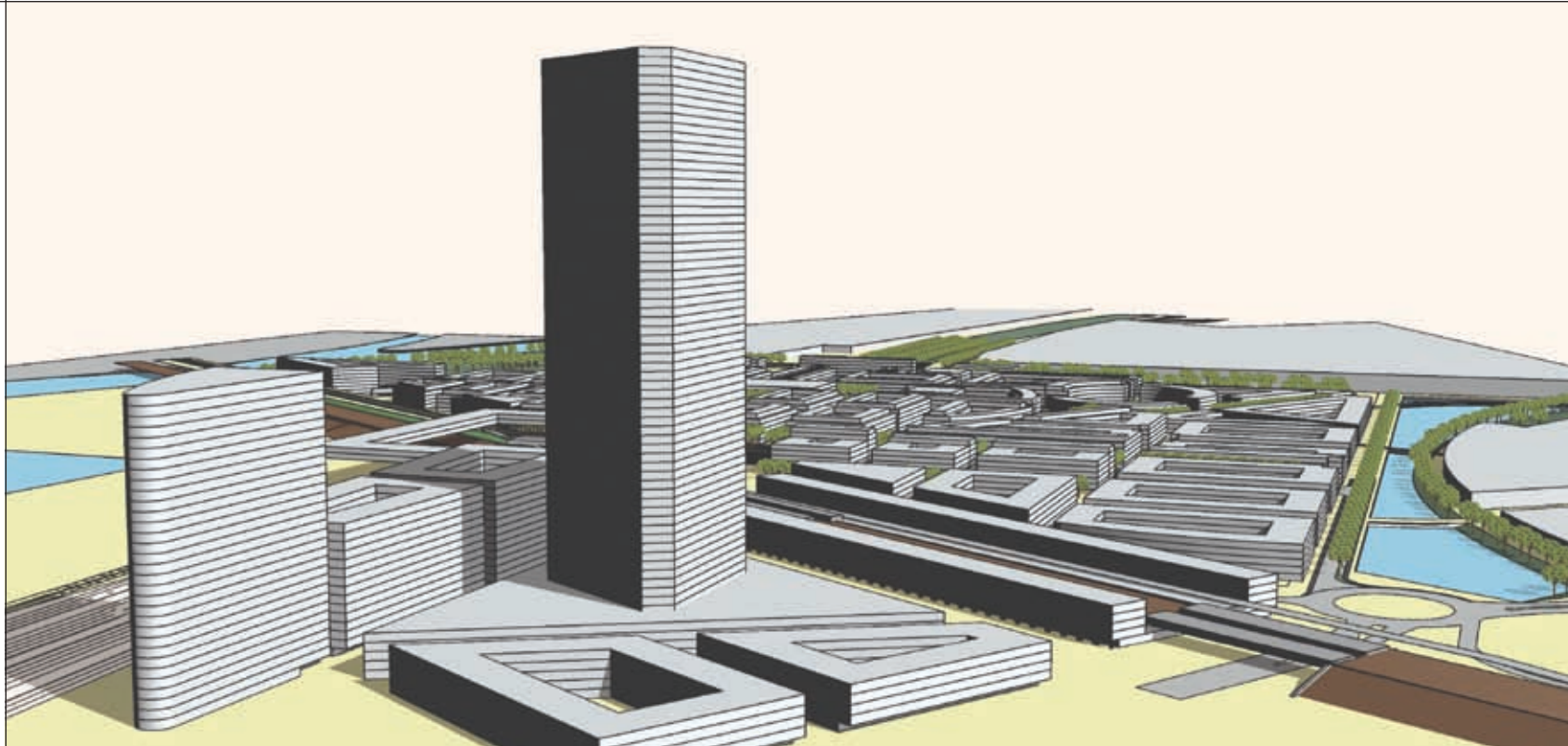
Hofstede ter Weide

Deze monumentale boerderij is gebouwd in 1906 en het zomerhuis in 1898. Het complex, inclusief het hek, heeft de status van Rijksmonument. Van het complex zullen tenminste de boerderij en het zomerhuis bewaard blijven. Van belang is de relatie tussen de boerderij en de Hogeweide. De huidige vorm van de Hogeweide is ontstaan in de afgelopen jaren waarbij de van oorsprong smalle weg is verbreed. Het is dan ook voorstelbaar dat deze lijn in een andere, nieuwe vorm terug zal komen. Een functionerende boerderij bestaat bij de gratie van de aanwezigheid van wei- en bouwland. De vrije ligging in het landschap geeft de waarde aan een boerderij. Met de transformatie van een agrarisch naar een stedelijk landschap verliest het complex haar context en functie. Door de boerderij centraal op een plein te leggen met daaromheen voorzieningen, krijgt de boerderij een volledig nieuwe functie en betekenis.

Boerderij Rood Noot

Dit gemeentelijk monument is gebouwd in 1880 en lag oorspronkelijk aan de Vleutense wetering. Het erf met de verschillende bijgebouwen is nog gaaf. De omgeving is sinds de bouw van de spoorlijn Utrecht - Den Haag, het Amsterdam - Rijnkanaal en de A2 met de aansluiting richting bestaande stad drastisch veranderd. Een verandering die met de spoorverdubbeling en bouw van Leidsche Rijn Centrum nog sterker zal worden. Vanuit cultuurhistorisch oogpunt kan de verankering van de boerderij in Leidsche Rijn Centrum worden gevonden door gebruik te maken van het restant van de Vleutense wetering. De twee niveau's: het oorspronkelijk, lager gelegen deel met de boerderij en de Vleutense wetering en het nieuwe, hoger gelegen deel van Leidsche Rijn Centrum worden dan met elkaar verbonden.

Hofstede ter Weide, Rood Noot en de Vleutense wetering zijn dan de stille getuigen van een rijke geschiedenis in een volledig getransformeerd stedelijk landschap.

VOGELVLUCHT STEDENBOUWKUNDIG CONCEPT TEN NOORDEN VAN HET SPOOR

REFERENTIES 'TEN NOORDEN VAN HET SPOOR'